

Aftale mellem regeringen (Socialdemokratiet), Venstre, Socialistisk Folkeparti, Radikale Venstre, Enhedslisten, Det Konservative Folkeparti, Dansk Folkeparti, Nye Borgerlige, Liberal Alliance, Alternativet og Kristendemokraterne om øget fleksibilitet i modtagelsen af fordrevne børn og unge fra Ukraine på børne- og undervisningsområdet

April 2022

Regeringen og Venstre, Socialistisk Folkeparti, Radikale Venstre, Enhedslisten, Det Konservative Folkeparti, Dansk Folkeparti, Nye Borgerlige, Liberal Alliance, Alternativet og Kristendemokraterne har den 21. april 2022 indgået aftale om at give kommunerne øget fleksibilitet i forbindelse med modtagelsen af fordrevne børn og unge fra Ukraine.

Danmark står som følge af krigen i Ukraine foran en ekstraordinær stor tilstrømning af fordrevne, og en stor del af disse forventes at være børn og unge. Det konkrete antal og hastigheden af tilstrømningen er ukendt, men tilstrømningen fra Ukraine forventes at blive så stor, at den vil udgøre en markant udfordring for landets kommuner, og at det derfor bliver nødvendigt at give kommunerne nye handlemuligheder for lokale løsninger i modtagelsen af fordrevne børn og unge i dagtilbud og grundskoler.

Med lov nr. 324 af 16. marts 2022 om midlertidig opholdstilladelse til personer, der er fordrevet fra Ukraine (herefter særloven), har alle fordrevne børn og unge fra Ukraine efter ansøgning ret til midlertidig opholdstilladelse og har i forlængelse heraf efter nærmere regler adgang til dagtilbud og undervisning. Det vil lægge et stort pres på kommunerne, som har ansvaret for at stille dagtilbud og grundskole til rådighed for alle børn og unge.

Aftalepartierne anerkender, at tilstrømningen af fordrevne fra Ukraine er vanskelig at estimere, og nærværende aftale har til hensigt at løse den umiddelbart forestående situation. Såfremt vi kommer et år eller mere frem uden udsigt til fred i Ukraine er situationen naturligvis en anden, og aftalepartierne er enige om løbende at følge situationen og naturligvis også tage højde for at der er et kort og et langt sigte i forhold til at håndtere de ukrainske børn og unge. Herunder er aftalepartierne enige om at afholde et statusmøde i hhv. august 2022 og igen ved udgangen af 2022. Hvis situationen har forandret sig og kræver afskaffelse af nærværende aftales instrumenter og/eller indførelse af nye, kan et almindeligt flertal i Folketinget beslutte sig herfor.

Kommunerne har forskellig kapacitet til rådighed, så der vil være store kommunale forskelle på, hvor omfattende udfordringen bliver. Det står dog klart, at kommunerne ikke vil kunne optage det forventede antal nyankommne børn og unge i dagtilbud og grundskoler inden for de gældende regler, hvis det ender med, at der kommer mere end 100.000 personer fra Ukraine. Kommunerne har derfor brug for øget

fleksibilitet til at imødekomme de særlige udfordringer, som det øgede antal fordrevne børn og unge fra Ukraine vil medføre i den enkelte kommune. Fleksibiliteten skal give mulighed for, at den enkelte kommune enten selv eller i samarbejde med andre kommuner kan identificere de bedst mulige lokale løsninger. Lokal fleksibilitet skal give kommunerne mulighed for at op- og nedskalere tilbud efter behov.

Samtidig er der behov for at skabe nogle rammer, som giver fordrevne børn og unge fra Ukraine de forudsætninger, de skal have for at lykkes, uanset om de snart kan vende tilbage til Ukraine, eller deres ophold i Danmark måtte blive af længere varighed. Det er derfor vigtigt, at de fordrevne børn og unge får gode rammer for at indgå i det danske samfund i den tid, de er her uden at give afkald på deres tilknytning til ukrainsk sprog, kultur og identitet. Det skal bl.a. muligheden for at oprette særlige tilbud kun for fordrevne børn og unge fra Ukraine sikre. Intentionen er samtidig, at fordrevne børn og unge fra Ukraine kan overgå til almenområdet efterhånden, som kommunen i samarbejde med det enkelte barn, den unge og dets forældre vurderer, at barnet eller den unge er klar til det. Det bemærkes i forlængelse heraf, at aftalen ikke påvirker forældrenes adgang til frit skolevalg.

Aftalepartierne er derfor enige om, at der indføres særlige regler for fordrevne børn og unge med opholdstilladelse efter særloven for at give kommunerne øget fleksibilitet til at kunne håndtere modtagelsen af nyankommne børn og unge fra Ukraine på børne- og undervisningsområdet. Den øgede fleksibilitet skal etableres ved:

- A. Fravigelse af gældende regler i dagtilbuds- og folkeskoleloven for fordrevne børn og unge fra Ukraine med opholdstilladelse efter særloven.
- B. Nye særlige tilbud for fordrevne børn og unge fra Ukraine med opholdstilladelse efter særloven på dagtilbuds- og grundskoleområdet.
- C. Justering af gældende regler for fordrevne personer fra Ukraine med opholdstilladelse efter særloven på ungdoms- og voksenuddannelsesområdet.
- D. Supplerende redskaber for tilvejebringelse af kapacitet til modtagelse af børn og unge fra Ukraine med opholdstilladelse efter særloven.

For at tage højde for forskelle i kapacitet på tværs af kommuner, vil det være op til den enkelte kommune selv at vurdere, hvilke af de tilgængelige tiltag, der vil være nødvendige at benytte med udgangspunkt i lokale prioriteringer, ønsker og behov. Den øgede fleksibilitet giver kommunerne bedre muligheder for at målrette tilbud til fordrevne børn og unge fra Ukraine, så tilbuddene imødekommer målgruppens særlige behov for at bevare tilknytningen til deres hjemland samt understøtter deres indføring i det danske samfund. Kommunerne gives samtidig de bedste muligheder for at organisere tilbuddene, således at fysiske faciliteter og personalekompetencer udnyttes bedst muligt.

Tilbud til fordrevne børn fra Ukraine på dagtilbudsområdet skal arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse efter de samme pædagogiske værdier og principper, som kendetegner arbejdet i almene dagtilbud i Danmark, jf. det pæda-

gogiske grundlag. Tilbud til fordrevne børn og unge fra Ukraine på grundskoleområdet skal tilrettelægges under hensyntagen til, at disse fortsat skal stå mål med den undervisning, der almindeligvis kræves i folkeskolen.

A. Fravigelse af gældende regler i dagtilbuds- og folkeskoleloven for fordrevne børn og unge fra Ukraine med opholdstilladelse efter særloven

Kommunerne får øget fleksibilitet ved at kunne fravige en række krav i gældende regler i relation til fordrevne børn og unge fra Ukraine med opholdstilladelse efter særloven.

På dagtilbudsområdet vil der blive etableret mulighed for at fravige krav om:

- Sprogstimulering i form af optagelse i et dagtilbud 30 timer om ugen til tosprogede børn, der ikke går i dagtilbud, øvrig sprogstimulering til børn, der ikke går i dagtilbud samt sprogstimulering til børn, der er optaget i et dagtilbud.
- Obligatorisk læringstilbud 25 timer om ugen til 1-årige børn fra udsatte boligområder, der ikke er optaget i et dagtilbud.
- Dansk tale i private pasningsordninger.
- Danskkundskaber og forudgående ophold i Danmark i 7 ud af de seneste 8 år for tilskud til pasning af egne børn.
- Hjemmel til at tilbyde befordring mellem børnenes hjem og et dagtilbud.

På grundskoleområdet vil der blive etableret mulighed for at fravige krav om:

- Sprogprøver og sprogstimulering i udsatte boligområder.
- Modtagelsesklasser:
 - Klasseloftet på max 18 fastholdes, men børne- og undervisningsministeren får bemyndigelse til, at der ved bekendtgørelse, efter aftale med aftalekredsen, kan fastsættes nærmere regler om klasseloft for modtagelsesklasser.
 - Det gøres muligt at fritage i fag uden, at det skal være ganske særlige tilfælde – dog med undtagelse af dansk og matematik, ligesom det bliver muligt at reducere antallet af timer.
 - Det gøres muligt at anvende ukrainsk og engelsk som undervisningssprog i grundskolen – med undtagelse af undervisning i faget dansk, som fortsat skal foregå på dansk. Der skal fortsat gives undervisning i dansk som andetsprog.
 - Det gøres muligt at gennemføre virtuel undervisning, herunder også hvor underviseren befinder sig uden for Danmarks grænser eksempelvis i Ukraine i indkøringsperiode allerede fra skoleåret 2021/22. Muligheden vil også omfatte fri- og privatskoler.
 - Det gøres muligt, at klassen kan omfatte syv klassetrin, hvis eleverne har samme sproglige behov og øvrige forudsætninger.
 - Der gives adgang til tværgående kommunal organisering af modtagelsesklasser, fx ved køb af pladser i modtagelsesklasser i tilstødende kommuner eller oprettelse af nye tilbud med tværkommunal drift.

Gældende regler om, at undervisningen i modtagelsesklassen ophører, når eleverne vurderes at kunne deltage i den almindelige undervisning med yderligere undervisning i dansk som andetsprog og senest efter to års forløb, ændres ikke.

- Særlige hold for elever, der er direkte indskrevet i almenklasser:
 - Klasseloftet på max 7 fastholdes, men børne- og undervisningsministeren får bemyndigelse til, at der ved bekendtgørelse, efter aftale med aftalekredsen, kan fastsættes nærmere regler om loft over antal elever på særlige hold for basisundervisning i dansk som andetsprog uden for den almene klasses rammer.
 - Det gøres mulig at anvende ukrainsk og engelsk som undervisningssprog i grundskolen – med undtagelse af undervisning i faget dansk, som fortsat skal foregå på dansk – og virtuel fjernundervisning i indkørringsperiode allerede fra skoleåret 2021/22. Der skal fortsat gives undervisning i dansk som andetsprog.

Gældende regler om, at undervisningen på de særlige hold ophører, når eleverne vurderes at kunne deltage i den almindelige undervisning med yderligere undervisning i dansk som andetsprog og senest efter to års forløb, ændres ikke.

Det bemærkes i denne sammenhæng, at i de tilfælde, hvor fordrevne børn og unge med ophold efter særloven indskrives direkte i almenklasser, skal gældende regler overholdes i de timer, hvor eleven modtager undervisning i almenklassen.

B. Nye særlige tilbud for fordrevne børn og unge fra Ukraine med opholdstilladelse efter særloven på dagtilbuds- og grundskoleområdet

Kommunerne får mulighed for at etablere særlige tilbud til fordrevne børn og unge fra Ukraine med opholdstilladelse efter særloven. Tilbuddene har en midlertidig karakter med henblik på modtagelse af de fordrevne børn og unge. Tilbuddene skal sigte mod at give fordrevne børn og unge de nødvendige færdigheder til at indgå i almindelige tilbud. Når børnene eller de unge vurderes at kunne optages i et alment tilbud, og at kunne deltage i den almindelige undervisning med yderligere undervisning i dansk som andetsprog, vil de have mulighed for at flytte til et alment tilbud, såfremt de ønsker det, i henhold til gældende regler. Kommunerne kan kun etablere og drive de særlige tilbud i den periode, loven har virkning. Børn og unge med ophold efter særloven skal, når loven udløber, overgå til dagtilbud og grundskole i henhold til gældende regler fastsat i hhv. dagtilbuds- og folkeskoleloven.

På dagtilbudsområdet gives der mulighed for, at kommunerne som noget nyt kan etablere *særlige tilbud til fordrevne børn fra Ukraine*. Tilbuddene er dagtilbud, hvor der af hensyn til at sikre trygge rammer for børnene og bevare tilknytning til ukrainsk sprog og kultur ikke vil være krav om, at der tales dansk. Det vil være et krav, at børnene i tilbuddene introduceres til det danske sprog og samfund. Kommunerne bør tilstræbe, at der også er dansktalende personale, hvor det kan lade sig gøre.

Tilbuddene skal arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse med udgangspunkt i det pædagogiske grundlag i den pædagogiske læreplan, men vil ikke

være omfattet af kravet om udarbejdelse af en pædagogisk læreplan. Herudover vil de særlige tilbud være omfattet af de almindelige regler for dagtilbud, herunder om tilskud og egenbetaling samt mulighed for fripladstilskud mv. Kommunerne får endvidere mulighed for at beslutte, at selvejende og udliciterede daginstitutioner samt privat dagpleje, som ønsker det, kan drive særlige tilbud til fordrevne børn fra Ukraine.

De særlige tilbud kan drives i fysisk tilknytning til eksisterende dagtilbud eller som særskilte tilbud. Formålet med ordningen er at skabe et tilbud, der giver kommunerne bedre mulighed for lokalt at organisere dagtilbud til fordrevne børn fra Ukraine med opholdstilladelse efter særloven i overensstemmelse med kommunale prioriteringer, ønsker og behov på den måde, der skaber de bedst mulige forudsætninger for, at fordrevne fra Ukraine hurtigt og effektivt vil kunne fortsætte deres liv under hensynstagen til den særlige situation, gruppen står i.

På grundskoleområdet etableres en ordning med *særlige grundskoler til fordrevne elever fra Ukraine* med udgangspunkt i ordningen fra 2016 om kommunale særlige tilbud om grundskoleundervisning til visse udenlandske børn og unge. Ordningen skal give kommunerne mulighed for lokalt at organisere grundskoletilbuddet til fordrevne børn fra Ukraine i overensstemmelse med kommunale prioriteringer, ønsker og behov på den måde, der skaber de bedst mulige forudsætninger for, at fordrevne børn fra Ukraine hurtigt og effektivt vil kunne fortsætte deres liv under hensynstagen til den særlige situation, gruppen står i. Ordningen er ikke omfattet af folkeskoleloven, men undervisningen vil dog skulle stå mål med folkeskolens undervisning. Der stilles ikke krav om eksempelvis undervisningstimetale, fagrække, læreplaner (Fælles Mål), kvalifikationskrav til lærere og holddannelse mv. Der gives bemyndigelse til ved bekendtgørelse at fastsætte klassestørrelse for de særlige grundskoler. Ordningen tilpasses den nuværende situation ved at give mulighed for, at undervisningssproget ikke behøver at være dansk – med undtagelse af undervisning i faget dansk – og at større dele af undervisningen kan foregå virtuelt, herunder ved brug af eventuelt materiale fra det ukrainske undervisningsministerium. Herved sikres trygge rammer og bevarelse af tilknytning til ukrainsk sprog og kultur, hvor eleverne tilegner sig de nødvendige kompetencer til at indgå i det danske samfund, i den tid, de er her, samtidig med de bevarer de bedste forudsætninger for en snarlig hjemkomst til Ukraine. Elever kan vælge at skifte til den almene undervisning, så snart de vurderes at kunne deltage i den almindelige undervisning med yderligere undervisning i dansk som andetsprog.

De særlige grundskoletilbud kan drives i fysisk tilknytning til og/eller med fælles ledelse med eksisterende folkeskoler, så de bliver som spor i eksisterende folkeskoler, eller som særskilte institutioner. Et særligt grundskoletilbud vil kunne optage elever fra flere kommuner mod mellemkommunal betaling.

For særlige tilbud på dagtilbuds- og grundskoleområdet vil der være mulighed for at ansætte medarbejdere med kvalifikationer, der kan understøtte børnene og elevernes tilknytning til ukrainske sprog, identitet og kultur. Det kan eksempelvis være personale af ukrainsk oprindelse og som besidder de fornødne kompetencer.

Kommunerne forudsættes at tilstræbe ansættelse af personale, der har de fornødne pædagogiske og didaktiske kompetencer til at varetage opgaver i de særlige tilbud på dagtilbuds- og grundskoleområdet og opfordres i denne forbindelse til at undersøge muligheden for at aktivere pensioneret personale og studerende. Relevante kompetencer kan være erhvervet ved uddannelse, men kan også bero på erhvervs-erfaring eller personlige egenskaber, og skal ses i sammenhæng med konkrete behov for eksempelvis ukrainske sprogkunderskaber. Det vil sige, at det på den ene side bør tilstræbes, at der er dansktalende personale omkring børnene, hvor det er muligt. Men det kan omvendt også vurderes, at voksne med ukrainsk baggrund kan forstå det pædagogiske arbejde med børnene.

C. Justering af gældende regler for fordrevne personer fra Ukraine med opholdstilladelse efter særloven på ungdoms- og voksenuddannelsesområdet

Der vil desuden blive behov for at indrette ungdoms- og voksenuddannelsesområdet til at imødekomme ovenfor nævnte problemstillinger vedr. modtagelsen af fordrevne personer fra Ukraine.

På gymnasieområdet samt på almen voksenuddannelse (avu) gøres det muligt at anvende ukrainsk og engelsk som undervisningssprog og kravet om at søge tilladelse til at undervise på engelsk suspenderes. Der er ikke på det øvrige ungdoms- og voksenuddannelsesområde fastsat regler, der er en retlig barriere for at kunne undervise på engelsk/ukrainsk.

For undervisningstilbud målrettet elever, kursister og deltagere omfattet af særloven kan hele eller dele af undervisningen foregå virtuelt. Den enkelte skole eller institution træffer beslutning om den konkrete tilrettelæggelse af undervisningen. Anvendelse af virtuel undervisning forudsætter, at den konkrete undervisning har en karakter, der ikke forudsætter fysisk tilstedeværelse.

Justeringerne vil gælde for personer med opholdstilladelse efter særloven.

Behov for yderligere fleksibilitet i regelgrundlaget på ungdoms- og voksenuddannelsesområdet drøftes med interessenter og den politiske følgegruppe.

D. Supplerende redskaber for tilvejebringelse af kapacitet til modtagelse af børn og unge fra Ukraine med opholdstilladelse efter særloven

Der gives mulighed for i en afgrænset periode at fravige areal- og ventilationskrav mv. i bygningsreglementet for både dagtilbud og grundskole. Denne del håndteres af Udlændinge- og Integrationsministeriet.

Herudover kan kommunerne gives mulighed for, at de kan anvende ledig kapacitet på fx gymnasiale uddannelser, FGU, VUC og erhvervsskoler fsva. undervisningen af fordrevne børn og unge fra Ukraine i udskoling. Kommunerne vil i så fald skulle betale for undervisningen efter konkret aftale med den udførende institution.

Desuden bør kommunerne for det første oplyses om og opfordres til at anvende muligheden i de eksisterende regler for at købe pladser på fri- og privatskoler, efterskoler og frie fagskoler, herunder finansiere forældrebetalingen, med henblik på

at udnytte kapacitet på disse skoler, så også disse skoler påtager sig en del af opgaven – hvilket de selv har tilkendegivet et positivt ønske om. Og for det andet bør kommunerne oplyses om, at de kan indgå overenskomst om at oprette særlige tilbud om grundskoleundervisning til visse tosprogede elever på fri- og privatskoler.

Generelle regler for alle børn og unge med henblik på øget fleksibilitet

Aftalepartierne er enige om at følge udviklingen i tilstrømningen af fordrevne børn og unge fra Ukraine samt modtagelsen af dem i kommunerne tæt og er indstillede på at drøfte yderligere generelle fleksibilitetstiltag med henblik på hastelovgivning, såfremt det bliver nødvendigt.

Økonomi

Partierne bag aftalen noterer sig, at økonomi vedrørende modtagelse af fordrevne ukrainere drøftes mellem regeringen og KL.

Proces

Børne- og undervisningsministeren vil fremsætte lovforslag med henblik på ikrafttrædelse hurtigst muligt. Lovgivningen vil være omfattet af en solnedgangsklausul, der sikrer parallelitet til særloven, dvs. udløb den 17. marts 2024. Eventuel forlængelse af lovgivningen til den 17. marts 2025 forudsætter forlængelse af særloven samt tilslutning fra aftalekredsen.

Børne- og undervisningsministeren forpligter sig til at tage initiativ til et statusmøde med aftalepartierne såvel i august 2022 og igen senest ved udgangen af 2022 med henblik på at vurdere, om reglerne fortsat er de rigtige, samt om loven bør udløbe tidligere. I den sammenhæng gælder, at udløbsdatoen vil blive fremrykket, såfremt et almindeligt flertal ønsker det.

Aftalepartierne er enige om, at aftalen vil skulle udmøntes ved hastebehandling af lovforslaget. Et lovforslag forventes fremsat i maj 2022.

Børne- og Undervisningsministeriet vil i samarbejde med KL og med inddragelse af øvrige relevante parter på dagtilbuds- og grundskoleområdet, herunder DLF, BUPL og Skolelederforeningen, udarbejde vejledningsmateriale med pædagogiske og faglige anbefalinger, der kan støtte kommunerne i deres lokale håndtering. Anbefalingerne vil henvise til lovbemærkningerne med henblik på at sikre ensartet forvaltning af reglerne og dermed understøtte et ligebehandlingsprincip.